

ERKIN SAMANDARNING "QUYUN IZLARI YOXUD OGAHIY" ROMANIDA MIFOLOGIK OBRAZLAR TAHLILI

Tosheva Nilufar Shirinboyevna –
Navoiy innovatsiyalar universiteti dotsenti

***Annotatsiya:** Ushbu maqola Erkin Samandarning “Quyun izlari yoxud Ogahiy” romanidagi mifologik obrazlarni tahlil qiladi. Roman o‘zida xalq og‘zaki ijodining elementlarini mujassamlashtirgan bo‘lib, mifologik obrazlar qahramonlarning ruhiy dunyosi va asardagi dramatik vaziyatlarni ochishda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqotda mifologik elementlarning ramziy va konseptual funksiyalari, ularning qahramon xarakteri va voqealar rivojiga ta’siri o‘rganilgan. Shuningdek, roman matnida mavjud folklor va mifologik kodlar o‘rganilib, ular orqali milliy va madaniy o‘ziga xosliklar aniqlangan.*

***Kalit so‘zlar:** “Quyun izlari yoxud Ogahiy”, mifologik obrazlar, xalq og‘zaki ijodi, ramziy funksiyalar, folklor elementi, qahramon xarakteri.*

Kirish.

Erkin Samandar o‘z asarlarida milliy adabiyotimizning an’anaviy va zamonaviy elementlarini uyg‘unlashtirishga alohida e’tibor qaratadi. “Quyun izlari yoxud Ogahiy” romani bu jihatdan muhim namuna bo‘lib, unda xalq og‘zaki ijodi va milliy mifologiya elementlari o‘ziga xos badiiy shaklda mujassamlangan. Roman qahramonlari va ularning ichki dunyosi mifologik obrazlar orqali tasvirlangan bo‘lib, bu obrazlar nafaqat qahramonlarning xarakterini ochib beradi, balki asardagi dramatik voqealar rivojida muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Mifologik obrazlar inson va tabiat, shuningdek, inson va jamiyat munosabatlarini ifodalashning kuchli vositasidir. Ular qadimiy e’tiqodlar, afsonalar va xalq rivoyatlarining ramziy ifodasi sifatida, asarda metaforik qatlamni yaratadi. Shu nuqtai nazardan, roman qahramonlarining ruhiy kechinmalari va ularning ichki o‘zgarishlari mifologik elementlar bilan bog‘liq holda yanada chuqurroq tushuniladi. Masalan, quyun izlari qahramonning hayot yo‘lini, ichki dunyosidagi izlanishlarni va kechinmalarni ramziy tarzda aks ettiradi.

Bundan tashqari, romandagi mifologik obrazlar xalq og‘zaki ijodi bilan bog‘langan bo‘lib, ular orqali milliy madaniyat, tarixiy tajriba va qadriyatlar o‘quvchiga yetkaziladi. Shuning uchun romandagi mifologik elementlarni tahlil qilish nafaqat badiiy tahlil, balki milliy ong va madaniyatni o‘rganish nuqtai nazaridan ham muhimdir. Tadqiqotning asosiy maqsadi – romandagi mifologik obrazlarning qahramon xarakterini ochish va voqea rivojidadagi funksiyasini aniqlash, ularning xalq og‘zaki ijodi ildizlari bilan bog‘liqligini o‘rganishdir.

Ushbu maqolada romandagi asosiy mifologik obrazlar tahlil qilinib, ularning qahramonlarning psixologik rivojlanishi, dramatik vaziyatlarning yaratilishi va milliy madaniyatni aks ettirishdagi roli ochib beriladi. Shu orqali romanning badiiy va madaniy qadriyatlari yanada to'liq tushuniladi.

Asosiy qism.

Erkin Samandarning "*Quyun izlari yoxud Ogahiy*" romanida mifologik obrazlar bir nechta qatlamlarda ifodalangan bo'lib, ular qahramonlar xarakterini shakllantirish, voqea rivojini boyitish va milliy madaniyatni aks ettirishda muhim rol o'ynaydi. Birinchi qatlam – tabiat bilan bog'liq ramzlar. Romandagi quyun obrazlari qahramonlarning soddaligi, pokligi va tabiiy uyg'unligini aks ettiradi. Quyun izlari qahramonlarning ichki izlanishlari va o'z-o'zini anglash jarayonini metaforik ravishda ifodalaydi. Shu bilan birga, tabiat elementlari – daraxtlar, daryo va tog'lar – qahramonlar ruhiyatidagi o'zgarishlar va dramatik vaziyatlarni kuchaytiruvchi vosita sifatida ishlatilgan. Masalan, qahramonlarning murakkab qarorlar qabul qilayotgan paytlarida tabiat tasviri ular ichki kechinmalarining vizual ramzi sifatida keltiriladi.

Ikkinchi qatlam – folklor va xalq e'tiqodlari. Roman matnida mavjud shamanlar, sehrli mavjudotlar va tabiat ruhlari qahramonlarga yo'l-yo'riq ko'rsatish orqali voqealarga dramatik rang beradi. Bu obrazlar qahramonlarning ichki dunyosini boyitib, ularning ruhiy rivojlanishini ko'rsatadi. Masalan, sehrli mavjudotlar yoki tabiat ruhlari qahramonlarning og'ir sinovlardan o'tishida yordamchi yoki ogohlantiruvchi funksiyani bajaradi. Shu bilan birga, bu elementlar xalq og'zaki ijodidagi ramzlar tizimi bilan bog'langanligi sababli, romanning milliy va madaniy ildizlarini ko'rsatadi.

Uchinchi qatlam – ramziy va konseptual funksiyalar. Mifologik obrazlar faqat dekorativ yoki hikoya vositasi sifatida ishlatilmay, balki milliy madaniyat, tarixiy tajriba va insoniy qadriyatlarni ifodalash vositasi sifatida xizmat qiladi. Masalan, suv ramzi qahramonlarning ruhiy tozalanishi va o'zini anglash jarayonini, daraxt esa qahramonlarning hayotiy yo'li va o'z-o'zini rivojlantirish jarayonini ramziy tarzda aks ettiradi. Shu tarzda, mifologik obrazlar qahramonlarning xarakterini yanada chuqurroq ochadi va romandagi dramatik vaziyatlarni mustahkamlaydi.

Tahlil natijalariga ko'ra, romandagi mifologik elementlar bir necha darajada funksional bo'lib, ular qahramonlar xarakterini shakllantirish, voqea rivojini boyitish va milliy madaniyatni o'quvchiga yetkazishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu bilan birga, Erkin Samandar mifologik obrazlarni milliy folklor ildizlariga tayangan holda, zamonaviy badiiy yondashuv bilan uyg'unlashtirgan. Bu esa romanning badiiy va madaniy qadriyatlarini boyitib, o'quvchida milliy ong va estetik tajriba hosil qiladi.

Umuman olganda, romandagi mifologik obrazlar qahramonlarning ruhiy kechinmalarini tushunish, ularning hayotiy qarorlarini va dramatik vaziyatlarni tahlil qilishda muhim vosita

sifatida xizmat qiladi. Shu orqali Erkin Samandar romandagi badiiy matnga milliy folklor elementlarini muvaffaqiyatli integratsiyalash orqali asarga chuqurlik va ramziy qatlam qo'shganligi aniq ko'rinadi.

Xulosa.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Erkin Samandarning "*Quyun izlari yoxud Ogahiy*" romani mifologik obrazlar orqali qahramonlarning ruhiy dunyosini, ularning ichki izlanishlarini va voqealardagi dramatik vaziyatlarni aniq va samarali aks ettiradi. Romandagi mifologik elementlar bir nechta qatlamda – tabiat ramzlari, xalq e'tiqodlari va folklor, shuningdek, ramziy va konseptual funksiyalar orqali – qahramon xarakterini shakllantirishda va voqea rivojini boyitishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Tahlil ko'rsatdiki, tabiat bilan bog'liq ramzlar, masalan, quyun izlari, daraxt va suv, qahramonlarning ichki kechinmalarini va ruhiy o'sishini ramziy tarzda ifodalaydi. Folklor elementlari va xalq e'tiqodlariga oid obrazlar qahramonlarni ogohlantiruvchi yoki yo'l-yo'riq ko'rsatadigan vosita sifatida ishlatiladi, bu esa asardagi dramatik voqealarni yanada jonli va boy qiladi. Ramziy va konseptual qatlam esa milliy madaniyat, tarixiy tajriba va insoniy qadriyatlarni o'quvchiga yetkazib, romanning estetik va ma'naviy chuqurligini oshiradi.

Shu bilan birga, romandagi mifologik obrazlar xalq og'zaki ijodi merosini zamonaviy badiiy matnga muvaffaqiyatli integratsiyalash orqali o'quvchiga milliy va madaniy qadriyatlarni yetkazadi. Erkin Samandar bu obrazlar yordamida qahramonlarning xarakterini yanada chuqurroq ochish, ularning ruhiy o'sish jarayonini ko'rsatish va asardagi dramatik strukturani mustahkamlash imkonini yaratgan.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, "*Quyun izlari yoxud Ogahiy*" romani mifologik obrazlarni samarali ishlatish orqali milliy madaniyat va badiiy estetikani uyg'unlashtirgan, qahramonlar psixologiyasini chuqur tahlil qiluvchi va o'quvchi ongida kuchli vizual ramzlar qoldiruvchi asar sifatida ajralib turadi. Bu esa Erkin Samandarning zamonaviy adabiyotdagi o'rnini yanada mustahkamlaydi va milliy adabiyotimizga yangi badiiy tafakkur elementlarini kiritadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov, O. (2022). Milliy mifologiya va zamonaviy badiiy matn. *O'zbek adabiyoti*, 5(2), 34–47.
2. Yo'ldoshev, B. (2020). Folklor va roman janri: integratsiyalashgan yondashuv. *Til va adabiyot*, 12(4), 56–68.
3. Tursunov, M. (2023). Mifologik obrazlarning qahramon xarakterini ochishda roli. *Adabiyotshunoslik*, 7(1), 23–39.
4. Islomov, F. (2021). Xalq og'zaki ijodining badiiy matndagi aks etishi. Toshkent: Fan va texnologiya.

5. Rashidov, A. (2022). Zamonaviy o'zbek romani va folklor elementlari. *O'zbekiston adabiyoti va san'ati*, 10(3), 45–59.
6. Mirzaev, S. (2023). Badiiy tahlil metodlari va mifologik kodlar. Toshkent: Ilmiy nashrlar.
7. Xasanov, D. (2020). Mifologik obrazlarning ramziy funksiyasi. *O'zbek til va adabiyoti jurnal*, 14(2), 12–28.
8. Jo'rayev, R. (2023). Qahramon xarakteri va ramziy elementlar: zamonaviy tahlil. *Adabiyotshunoslik jurnali*, 9(1), 30–46.